

ORGELCOMMISSIE

SECRETARIAAT :

Aan de plaatselijke orgelcommissie der
N.H.Kerk te Beilenmr L.Haveman, Vondelstraat 56
Amsterdam.

p.a. den here ds Koelman

N.H.Pastorie

Mijne heren,

Wij hebben de eer U hieromder te doen toekomen ons rapport en advies omtrent Uw kerkorgel.

Zoals U bekend zal zijn is op 2/3 November l.l., door onze Commissie een onderzoek ingesteld naar de toestand van het orgel.

Hierbij is zorgvuldig naggegaan of het orgel eventuele mogelijkheden tot een uitbreiding zou kunnen bieden, waardoor de toon en het volume van het orgel beter aangepast zou kunnen worden aan de gemeentezang.

Het bleek echter bij het onderzoek, dat het orgel in zijn geheel, zowel in vorm als in karakter een orgeltype vertegenwoordigt, dat volgend de principes in de 19de eeuw geheel werd gericht op het z.g. symphonische, orkestrale klankideaal.

Ten tijde, dat er in de Hervormde Kerk op de orgels transcriptie's van orkestmuziek en pianowerken werden gespeeld was dit orgel een geslaagd instrument.

Echter voor het gebruik bij de begeleiding van de gemeentezang en voor het maken van voor- en naspelen bij de kerkliederen is het orgel ten enenmale ontoereikend.

1ste. Het mist daartoe de nodige helderheid en levendigheid van klank, doordat de dispositie in hoofdzaak bestaat uit grondstemmen, waarvan het pijpwerk door middel van kunstgrepen dusdanig werd behandeld, dat de kleurverlenende natuurlijke boventonen tot een minimum tot uitdrukking kwamen en men een strijkende, duistere en onduidelijke klank bereikte.

2de. Heeft de bouwer van het orgel de afmetingen van orgelkas en windladen en de verdeling van het pijpwerk dermate ruim genomen in verhouding tot de kleine dispositie (11 reg.), dat er weinig klankbinding en richting mogelijk is, hetgeen de werking van de orgelklank ten opzichte van de ruimte zeer nadelig beïnvloedt.

Om aan deze tekortkomingen van het orgel tegemoet te komen zou een restauratie van het instrument slechts dan zin hebben, indien zowel opstelling als pijpwerk, windladen en dispositie radicaal gewijzigd werden.

Bij deze overwegingen stuit onze Commissie echter op de volgende bezwaren:

- A Er zal, zelfs bij de meest radicaal doorgevoerde verandering van het pijpwerk, het oorspronkelijke, tegen het gebruik in de Hervormde Kerk indruisende klankkarakter nimmer geheel weg te werken zijn daar de mensuratie, metaallegeringen etc. van het bestaande pijpwerk van huis uit niet op de heden ten dage vereiste functie's zijn ingesteld, waarbij bovendien het nieuwe pijpwerk nooit volledig bij aangepast zou kunnen worden.
- B Het orgel blijft niet slechts hoorbaar doch ook zichtbaar de kernmerken dragen van de vervaltijd in de orgelbouw.
- C Het orgel wordt in zijn totaliteit, als uiting van een bepaalde periode, door de vernieuwing aangetast, terwijl de meest ingrijpende vernieuwing het orgel evenmin tot een nieuw instrument kan maken, waardoor dus een tweeslachtig karakter zou ontstaan.
- D De geldelijke offers, welke een restauratie en vernieuwing als boven bedoeld zouden vergen, zouden onevenredig hoog zijn in verhouding tot de te bereiken resultaten.

Om de bovenstaande redenen is de Commissie van oordeel U een vernieuwing en uitbreiding van het bestaande orgel ten sterkste te moeten afraden.

En doeltreffende en verantwoorde oplossing ligt slechts in de verkoop van het bestaande en de aanschaf van een geheel nieuw te bouwen orgel, waartoe de Commissie U dan ook adviseert.

Naar onze mening is dit de enige weg, welke tot een bevredigend resultaat kan leiden en waarbij de uitgaven voor 100% nuttig kunnen worden gedaan.

Bij de door ons aanbevolen nieuwbouw/het gehele ontwerp voor een orgel gedacht worden vanuit de beschikbare ruimte, grootte der kerk, acoustische verhoudingen etc. Daarbij is het heden ten dage mogelijk een orgel met een aanzienlijk groter aantal registers te bouwen op een belangrijk kleiner basisoppervlak dan van het bestaande orgel, waardoor op de orgelgaanderij ruimte voor een groot aantal zitplaatsen vrijkomt. De complete bouw waarborgt tevens een op de gemeente gerichte uitstraling.

Weliswaar is de aanschaf van een orgel momenteel zeer kostbaar. Echter ziet onze Commissie mogelijkheden om b.v. een orgel, nadat het bouwplan volledig is opgesteld, tijdelijk voor een bepaald gedeelte te doen bouwen, waarbij in de toekomst het gehele plan kan worden voltooid, naargelang de financiële draagkracht der gemeente dit zal toelaten.

Daar wij ervan overtuigd zijn dat ons advies Uw College voor moeilijke beslissingen stelt, zijn wij gaarne bereid U in deze nader mondeling in te lichten en zullen wij gaarne met Uw College over deze aangelegenheid van gedachte wisselen.

Vervolgens maken wij Uw College opmerkzaam op een aantal gebreken aan het bestaande orgel, welke, indien het orgel voor langere tijd in de Ned. Herv. Kerk te Beilen zou blijven gehandhaafd, revisie of vervanging noodzakelijk maken.

- 1e. De windmotor. De in de torenruimte opgestelde E.M.F. motor is als orgelmotor ongeschikt en staat tevens fout opgesteld. Tengevolge van de plaats in de open torenruimte zuigt de motor de koude lucht op welke bij verwarming der kerk zeer nadelig op het hout der windladen inwerkt. De aanloop van de motor is zeer luidruchtig. Aanbevolen wordt een nieuwe motor merk Meidinger-Basel, in een geluiddempende bekisting te plaatsen bij het orgel.
- 2e. Windkanalen. De windaanvoerkanalen zijn te nauw, waardoor bij vol spel wegzakken van het geluid het gevolg is. Vernieuwing van deze kanalen in breder formaat is noodzakelijk. Door de aansluiting van een nieuwe motor bij het orgel kunnen deze kanalen veel korter gemaakt worden, hetgeen voor de toonstabiliteit vele voordelen biedt.
- 3e. De windkast De windkast van de Cis-lade vertoont ter hoogte van een cel een open kwast, waardoor windverlies plaats vindt. Herstelling van dit euvel is gewenst.
- 4e. Houtworm. Houtworm is geconstateerd in enkele onderdelen zoals in de dokjes van het welbord onder de laden. Deze dokjes dienen vervangen te worden door op verschillende plaatsen nieuwe welstiften aan te brengen.
- 5e. Blaasbalg De blaasbalg is op enige plaatsen lek en moet gerepareerd worden.

Samenvattend mogen wij U nog de volgende conclusies van ons onderzoek vermelden:

- a) Het orgel in zijn huidige staat is ongeschikt voor de Protestantse eredienst. Vooral bij de begeleiding van de gemeentezang zal de klank zich slechts als een rommelige dikke brei doen gevoelen, zonder dat het instrument de mogelijkheid biedt door frisse duidelijke klanken de gemeente in haar gezang daadwerkelijk te steunen.
- b) Ingrijpende veranderingen aan het instrument aan te brengen om de klank te verbeteren achten wij onverantwoord. De te besteden gelden voor een deugdelijke restauratie zouden onevenredig hoog zijn t.a.v. de resultaten, die hoe men deze ook zou bezien steeds zouden tegenvallen. Ook een uitbreiding met een tweede klavier zou geen oplossing brengen. Het instrument zou er slechts zeer dubieus en tweeslachtig van karakter door worden.

- c) Ons inziens doet U er het beste aan gelden te verzamelen om te zijner tijd tot de bouw van een nieuw voor Uw kerkruimte geschikt instrument te komen. Het oude instrument zoudt U dan kunnen verkopen, bij voorkeur aan een Rooms Katholieke Kerk, waar het klankkarakter beter past.
- d) Het instrument vertoont enige gebreken, die verholpen zouden moeten worden. Besluit U on principe tot de verwezenlijking van het door ons onder c) geadviseerde, dan lijkt het ons het beste de herstelling over te laten aan de toekomstige koper, die deze dan aangepast aan zijn plaatselijke omstandigheden op de meest praktische wijze kan doen uitvoeren.

Mocht U er toe besluiten het orgel in deze staat te behouden in Uw eigen kerk, dan zoudt U de werkzaamheden zelf moeten laten verrichten. Ook hierbij staan wij U gaarne terzijde.

Zodra U ons Uw standpunt in deze bekend maakt kunnen wij U verder van advies dienen. Vanzelfsprekend zijn wij hiertoe ten alle tijde bereid, in het byzonder om M ook verder met U mondeling van gedachten te wisselen over de onderwerpelijke aangelegenheid.

Gaarne Uwe berichten omtrent Uwe beslissingen tegemoet ziende,

heb ik met gevoelens van hoogachting de eer te zijn

NAMENS DE ORGELCOMMISSIE DER NED. HERV. KERK

Dr. Auerman

Her.